

MADS GREAKER
LEO A GRÜNFELD
CHRISTIAN JENSEN

Artikkelprisen i Samfunnsøkonomi for 2021 og halve 2022

For oss er det en ære å få dele ut denne prisen. Det er også et spark bak for å lese flere artikler i Samfunnsøkonomen enn vi pleier. Og sjelden har vi vært så glade for et spark bak. Det er mange spennende temaer som tas opp i Samfunnsøkonomen; fusjonskontroll, katastrofers påvirkning på makroøkonomien, hvordan planer kan gi bedre vaner, samfunnsøkonomers lønnsnivå osv. I denne rike flo-
raen av gode analyser må komiteen altså velge én vinner.

Komiteen har bestått av Leo A. Grünfeld, Menon Economics, Christian Jensen, University of South Carolina, og Mads Greaker, OsloMet. Til sammen skulle vi lese ikke mindre enn 40 artikler. Det dreier seg om artikler som sto på trykk så tidlig som i Samfunnsøkonomen nummer 6/2020, og så sent som i nummer 3/2022. Ifølge statuttene for prisen skal det legges vekt på både faglig innhold og presentasjonsform. Etter vår mening tar flere artikler litt for lett på det faglige grunnlaget, og vi som lesere sitter med et savn etter mer utdypende teori og empiri. Fremstillingen varierer også selvfølgelig, og noen skriver lettere og mer tilgjengelig enn andre. Enkelte ganger er kanskje forfatterne for beskjedne dvs. de tenker «denne teorien kan umulig være så interessant for andre at vi bør benytte plass på å utdype den». Vårt råd er; ikke vær beskjeden på ditt eget felts vegne. Bruk heller litt ekstra plass på det grunnleggende. Hvis artikkelen av den grunn blir for lang, dropp heller noen av resultatene.

Utdelingen av artikkelprisen foregår etter utslagsmetoden. Etter to innledende runder satt vi igjen med tre svært gode artikler. To av artiklene dreide seg om konkurranseøkonomi. Den ene tok opp temaet fusjonskontroll på en for-
billig måte. Konkurransetilsynet godkjenner ofte fusjoner så lenge det gjennomføres såkalte avhjelpene tiltak. Artikkelen diskuterte effekten av disse gjennom å vise til en rekke eksempler fra EU, USA og Norge. Den andre tok opp adgangsprising til mobilnettet. Artikkelen er et glimrende eksempel på hvordan økonomisk teori kan brukes til å forstå en komplisert markedsituasjon. Men altså, ingen av disse artiklene trakk det lengste strået.

Vinnerartikkelen tar opp fundamentale aspekter ved økonomisk teori – etter vår mening bør og er det alltid aktuelt. Hvilket fundamentalt aspekt er det vi tenker på? For tiden underviser en av prisutdelerne i grunnleggende mikroteori. Modellen med tilbud og etterspørselskurve og et markeds-
kryss er en fantastisk oppfinnelse. Den kan brukes til å illustrere de fleste politikktiltak, f.eks. effekten av strømstøtte til husholdningene der markedsprisen for alle andre aktører stiger. Den kan benyttes til analyser av effekten av at arbeidsgiveravgiften økes for alle med lønn over 750.000 der lønnstagerne på sikt vil dekke deler av dette. Men mange av oss tenker at det er noe hokus-pokus ved markedslikevekter. Ny politikk innføres, og markedet finner umiddelbart frem til en ny likevekt. Likevekten på kort sikt

er en løsning på N – et stort tall – antall ligninger hvor de enkelte aktørene umulig kan kjenne til hverandres ligninger. På lang sikt er det enda mer komplisert: med økte kostnader skal bedrifter ut av markedet slik at de gjenværende bedriftene kan produsere med lavest mulig gjennomsnittskostnad. Det er imponerende hva desentraliserte beslutninger i et frikonkurransemarked skal kunne oppnå!

Vinnerartikkelen tar nettopp opp denne prosessen eller bevegelsen mot likevekt med utgangspunkt i Adam Smiths markedsteori. Ifølge artikkelforfatteren mente Adam Smith at prosessen mot likevekt var viktig i seg selv. Det er gjennom prøving og feiling at konsumentene lærer å kjenne sine preferanser og produsentene lærer å kjenne sin teknologi. Spesielt det siste er viktig, gjennom prøving og feiling finner vi ut hva vi er gode på og hva vi bør spesialisere oss på. Spesialiseringen gir opphav til økt produksjon og mer velferd. Samtidig innebærer denne læringen og spesialiseringen at markedsaktørene umulig kan få full oversikt over teknologiene som andre aktører spesialisere seg på. Asymmetrisk informasjon er altså en iboende egenskap ved en markedsøkonomi, og ikke nødvendigvis et problem siden den går sammen med spesialisering og økt velferd.

Kan vi så stole på likevektsteorien? Artikkelen betrygget komiteen et stykke på vei i dette. Artikkelen går nemlig igjennom to eksperimenter som artikkelforfatteren har

gjennomført, dels som en del av forelesninger forfatteren har hatt ansvar for og dels som et eget forskningsprosjekt. I eksperimentet produserer deltagerne røde og blå brikker med en for dem ukjent teknologi. De må altså eksperimentere seg frem til hvor gode de er på produksjon av henholdsvis røde og blå brikker. Så kommer en minglefase hvor deltagerne kan bytte brikker. Deltakerne blir ikke oppfordret til å bytte seg imellom, men likevel setter de i gang med handel – ifølge Smith er byttetrangen hos mennesket medfødt. Til slutt leverer hver av deltagerne inn sine brikker, og får da vite sitt nyttenivå. Heller ikke nyttefunksjonen er kjent for deltagerne *a priori*. Det imponerende med dette eksperimentet er at i så å si alle eksperimenter realiserer deltagerne den pareto optimale markedslikevekten innen 10 runder! Likevektsteorien besto med andre ord testen, men basert på en helt annen dynamikk og grunnleggende antakelse om atferd enn det vi er opplært til

Gratulerer professor Sigve Tjøtta med Samfunnsøkonomens Artikkelpris for 2022. Artikkelen din var spennende lesing: Komiteen fikk innsikt i deler av økonomisk teori den var lite kjent med, den tok opp et tema forelesere kanskje helst hopper over siden de ikke har noe godt svar på hvordan markedslikevekter oppstår, og den ga innblikk i to eksperimenter alle som foreleser kan gjennomføre med våre egne studenter: TAKK FOR DET!